

peividum 11.5.2020

Tiervâsvuodâ já pyereestvaijeem lájádâs já máttááttâs- já kulttuurministeriö raavâ máttááttâs já arâšoddâdem uárnejeijeid koronavirusepidemia ääigi

Lahâvuáđustâsah já toimâvääldih

Njuámmumtadvâlaavâ (1227/2016) 8 § miäldâsávt kuávluhaldâttâhvirgádâh heivit oohân já kocá njuámumij estim kuávlustis. Pyecceetipšopirráduv kieldâovtâstume stivree já tuárju kieldâid já sosiaalhuolâttâs já tiervâsvuodâhuolâttâs toimâohtâduvâid njuámmumtaavdâi estimist, oovded kuávlulávt njuámmumtaavdâi diagnostiik já tipšo sehe seelvât epidemiaid oovtâst kieldâiguin. Kuávluhaldâttâhvirgádâh já ton toimâkuávlv pyecceetipšopirráduvâi kieldâovtâstumeh pargeh oovtâstpargo njuámmumtaavdâi estimist. Kuávluhaldâttâhvirgádâh taha täst laavâst asâttum haaldâtlid miärâdâsâid tienuuvt, ete ana ävkkín pyecceetipšopirráduv kieldâovtâstume, sierânâsovdâsvástâdâskuávlv já Tiervâsvuodâ já pyereestvaijeem lájádâs äššitubdâmuš.

Njuámmumtadvâlaavâ (1227/2016) 9 § miäldâsávt kieldâ kenigâsvuottân lii ornid kuávlustis taan laavâst uáivildum njuámmumtaavdâi vuástálistempargo uáassin aalmugtiervâsvuodâpargo tienuuvt ko aalmugtiervâsvuodâlaavâst (66/1972), tiervâsvuodâhuolâttâslaavâst já taan laavâst asâtteh. Njuámmumtaavdâi vuástálistempaargon kulá taan laavâst njuámmumtaavdâi estim, aarrâd kavnâtem já čuávum, epidemia seelvâtmân tâi estimân tárbuliih tooimah sehe njuámmumtaavdân puáccám tâi epidum pyeccee tutkâmuš, tipšo já tálhudemvajoiditem sehe tiipšon lohtâseijee infektoi estim.

Ravvuu tárguttâs

Taan ravvuulmen lii tuárjuđ škoovlâid já arâšoddâdem toimâohtâduvâid olâšuttid torvolii škovlâjotteem tâi arâšoddâdem parnijd já pargeid koronaepidemia ääigi. Ravvuunúávditmain puáhtá kepidid njuámmumriiskâ škovlâjotteem tâi arâšoddâdem ohtâvuodâst.

Ravvuuh torvolii škovlâjotemân já arâšoddâdmân

1. Škoovlân tâi arâšoddâdmân ij uážu puáttid pyeccen

Koronavirus toovât vuoiŋâmuáli-infektio, mon tadvâmerkkân sáttih leđe ei. kuorsáttâh, čudâpoovčâs, kumestâs, soinnâttâs, tekkipohčâseh, čuávjivaveh já uáivipoovčâs (<https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Oovtâgin pärni tâi rávisolmooš ij koolgâ puáttid škoovlân tâi arâšoddâdmân, jis sust láá váhâgin puáccáámân čujotteijee tadvâmeerhah. Jis pärni puáccáá peeivi ääigi, te pyeccee pärni kalga ájâttâlhánnáá sirded sierâ tilán vyerdid vaanhim rávisolmuu kocceem vyelni. Rávisolmooš viälttá aldakontakt pyeccei nuuvt, ete tuálá tuárvi kooská. Pyecceeh kalgeh leđe ohtâvuodâst jieijâs tiervâsvuodâsajattâhân já ucâluđ tobbeen finnejum ravvui miäldásávt koronavirusiskosân.

2. Riskâjuávkun kulleeh

Vädis koronavirustavdá lii eromâš härvinâš paarnijn, ijge ton riskâ lah stuárrum tiervâs ulmuin ijge tagarijn paarnijn já nuorâin, kiäi vuáđupuáccuvuotâ lii tipšo háárán täsitiäđust. Tipšoo tuáhtár árvuštâl, ete puáhtá-uv pärni, kiäst lii tâi kiän perruujesânist lii vädis vuáđupuáccuvuotâ tâi kii taarbâš merikoskâsávt immuniteet estee talkkâsijd, maccâđ škoovlân tâi arâšoddâdmân. Vädis koronavirustavdá riskâjuávkun kuleh toh pärnih, kiäi vuáđupuáccuvuotâ mudoi-uv toovât stuárrum riiskâ vädis infektioid.

Škoovlân tâi arâšoddâdmist toomah vuáđuduveh pargei uásild pargoadeleijee toohâm riskâárvuštâlmân. Pargotiervâsvuodâhuolâttâs tuárju pargoadeleijee riskâárvuštâlmist.

Vädis koronavirustavdá riskâjuávuh: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid19/vakavan-koronavirustaudin-riskiryhmat>

3. Taarbâšmettum fyysisijd kontaktijd kalga velttiid

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškâttâhnuámumin (<https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Škoovlâst já arâšoddâdmist kalga velttiid tiillijd, main láá njuolgâ koskâvuodâh nubijguin. Kieldâ čuovviittâstoimâ já

kielđá njuámmumtaavdáin västideijee ohtádáh stivrejeh táárbu mielđ tárhibeht keevátlijn toomáin.

- Stuorrá ohtsijd tilálášvuodáid iá ornii.
- Eres ko paarnij sehe škoovlá já arášoddádem pargei orostállám škoovlá tai arášoddádem kuávlust kalga velttiđ. Jieškote-uv ohtádáh kalga miáruštálláđ jieijás tilán hiáivulijđ vuovijđ já ravviđ perruid toimáđ tai miáldásávt.
- Hygienia pehtilitmist huoláhánnáá lii teháláš huoláttiđ tast, ete pärni finnee suu tarbášem rávisulmuu kieresvuodá, torvo já vuáruvaikkuttás máhđulášvuodái mielđ nuuvt siámmáánáál ko ovdil-uv.
- Pargei čokkânmiijđ kalga velttiđ, ovdâmerkkân máttáátteijei čuákkimeh uárnejuvvojeđ vuosâsaajeest káidusohtâvuodáin.
- Arášoddádmist pargeeh kolgâččii toimáđ siámmáin pärnijuávhoin.
- Ulmui koskâsijn torvokooskâin iá ááigu adeliđ miáradásáid, juávhuid iá taarbáš jyehiđ peic kooskáid uárnejeh tileorniistálmijguin.
- Pargeeh iá táválávt jode ohtâduvâst nuubán vái estih njuámumij levânem.
- Škoovlá tai arášoddádem toimá ij lah čokkânemlaavá miáldásáš almos čuákkim tai aalmugtilálášvuotá. Toomán iá heivit máhđulijđ čokkânemrajiittásáid.
- Juávkkustuáruduvváid já pargei mittomán kyeskee asátem lii vyeimist tagarin ko tot lii vyeimist arášoddádmán já vuáđumáttááttásân kyeskee lahâasátmist.

Škovláid kyeskee lasehuámmášumeh:

- Škoovlá tilečuávduseh olášuttojeđ tienuuvt, ete uáppeeh láá škoovlást siámmáá ääigi ucceeb ko ovdil. Kuárusin orroo (om. nube täási oppálájádásái) máttááttástiilijđ puáhtá táárbu mielđ väldiđ taan anon.
- Vyeliškoovláin máttááttásjuávhuh tuállojeđ sierâ oles škovlápeeivi ääigi. Paješkoovlást já valjimiávtulijn amnâsijn máttááttásjuávhuh sáttá molsod, jis máttááttás ij paste mudoi olášuttiđ.
- Jis máttááttásjuávhui toollám sierâ om. paješkoovláin lii máhđuttem, te tiáduvteđ kooskáid já viggeđ jyehiđ máttááttás juávhui mielđ sierâ ááigán máhđulášvuodái mielđ.
- Škovlâpurádem uárnejuvoo jieijás luokkain tai juávhoin, ij oovtâst purádem purádemsalist. Purádemsalist puáhtá kuittág kevttiđ juávhui mielđ sierâ ääigi. Hygieniast huolátteh málistem já purrámuš jyehim sehe purádem ääigi.

Pargotiervâsvuodálájádás raavá pargei:

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-tyontekijalle>

4. Šiev kietâ- já kuorssâmhygienia iästá njuámumijd

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškáttâhnuámumin

(<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Olmânáál olášuttum kuorssâm- já kietâhygienia iästá njuámumijd.

- Sehe päärnih já rävisulmuuh paseh kiedâidis ain ko puátih škoovlân tâi arâšoddâdmân, sehe ovdil ko vyelgih pááikán. Toos lasseen kiedâid kalga poossâđ ovdil purâdem, ain ko puátá siisâ, sehe ain kašnem tâi kuorssâm maŋa, tâi ko kiedâh láá čielgâsávt tuolvâseh. Kiedâid kalga kuškâđ ohtii kevttimnáál pápárân.
- Jis ij lah máhđulâš poossâđ kiedâid, te kalga kevttiđ kiedâi toidemamnâs. Toidemaamnâs kalga leđe älkkeht finnimnáál. Paarnij toidemamnâs kevttim tábâhtuvá rävisulmui kocceem vyelni.
- Kašnem tâi kuorssâm ohtâvuodâst njäälmi oovdân piäjijoo ohtii kevttimnáál njunelijne, mii leggistuvvoo roskeliitán tállân kiávtu maŋa. Jis ij lah njunelijne, te njäälmi oovdân piäjijoo kietâkaavâ. Kiedâid kalga poossâđ ton maŋa.
- Maaskâi kevttim iä almolávt avžuut škoovlâst tâi arâšoddâdmist, mutâ maaskâ puáhtá haalijddijn kevttiđ, ko váldá vuotân toos lohtâseijee ravvuid.

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/kasienpesu-ja-yskiminen>

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/ohjeita-kansalaisille-koronaviruksesta/kankaisten-kasvomaskien-kaytto-koronaviruspandemian-aikana>

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/tietoa-itse-tehdyista-kasvomaskista>

5. Čurgim

Koronavirus njuámu vuosâsaajeest riškáttâhnuámumin, ko puáccám olmooš kuárssá tâi kašna. Lii máhđulâš, ete virus njuámu meid kuoskâtem peht. Koronaviruseh iä siäilu kuhháá ááimust tâi oosij alne mulsâšuddee liegâsvuotâtiilijn. Tävirij peht tábâhtum njuámumeh iä lah kavnáttum. Čurgiimist kalga kevttiđ hiäjuht alkaallii almosputestemamnâs. Sanitettiilijn puáhtá čurgim pehtilittiđ desinfistemamnâsijn. Pargotiervâsvuodâlájádâs čurgimravvuuh nuávdittuvvojeh.

- Kuoskâttâsaseh, tego uksâtoppiittuvah, kietâmieigâstuvah, pulbeteh já peevdih, čuovâpuátkuneh já hanah sikkojeh ucemustáá ohtii peeivist, mielâstubboht kuohtii peeivist.

- Ohtsii kiävust orroo pargopiergâsij, tego puállupeevidij, tabletij tâi puđâldempiergâsij (skerreeh jná.) kevttim kalga velttiđ tâi taid kalga putestiđ ain kevttei kooská.
- Jiejjâs sierâid ij uážu tuáistáázân pyehtiđ arâšoddâdmân.

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-siivoukseen>

6. Jis škoovlâst tâi arâšoddâdmist lii koronavirusnjuámmum

Njuámmumtavdâkuáalusij selvâtempargo kulá kieldâ tâi pyecceetipšopirrâduv njuámmumtaavdâin västideijee tuáhtárân. Jis kavnâtteh koronavirusnjuámmum kiästnii škoovlâst tâi arâšoddâdmist, te selvâtteh, ete lii-uv tábâhtum painâšum, já painâšum ulmuid kalga kavnâđ já pieijâđ karanteenân 14 pirrâmpeeivi ááigán.

Koronavirusnjuámmum finnim olmooš kalga leđe meddâl škoovlâst tâi arâšoddâdmist ucemustáá 14 pirrâmpeivid tavdâmeerhâi älgimist, mutâ táárbu miel kuhheeb ääigi-uv tienuuvt, ete sun lii lamaš tavdâmerhâittáá kyevti pirrâmpeeivi ääigi ovdil ko máccá škoovlân tâi arâšoddâdmân.